

ترکیب‌بسی از سه روش تدریس

فریدبهرامی

مقدمه

انسان موجودی است اجتماعی. بدین معنی که در اجتماع زاینده می‌شود، زیست می‌کند و سرانجام به سرای باقی می‌شناهد. لازمه زندگی اجتماعی، یاد دادن و یادگیری، فهماندن و فهمیدن و تعلیم و تعلم است. برای یادگیری و تعلیم، قواعد و فنونی لازم است. مدرسه مکانی است که یادگیری و تعلیم و تربیت در آن اتفاق می‌افتد. با توجه به زندگی ماشینی امروز، دانش‌آموزان را باید طوری بار بیابوریم که در آن‌ها تحرک و بویایی نهادینه شود. این امر ممکن نخواهد بود مگر به دست معلمان، به خصوص معلمان درس تربیت‌بدنی.

معلم ورزش می‌تواند با روش‌های مناسب تدریس دانش‌آموزان را به گونه‌ای تعلیم دهد که حرکت و تلاش رو به جلو در آن‌ها به عنوان یک فرهنگ پذیرفته شود. به این منظور لازم است بهترین برنامه‌های ورزشی که بر تجربیات استادان کار استوار باشند، تدوین و اجرا شود. در این برنامه‌ریزی، علاوه بر نحوه اجرای برنامه، چگونگی تهیه وسایل و تعیین ساعات کافی برای درس تربیت‌بدنی ضروری است. برنامه ورزشی می‌باید بر اساس «تربیت از طریق حرکت»، شامل حرکت‌های منظم و دسته‌جمعی، حرکت با وسایل ورزشی، بازی‌های ابداعی و ابتکاری، مهارت‌های فنی مقدماتی و پیشرفته و... باشد.

کلیدواژه‌ها: تدریس، روش‌های تدریس، آموزش ورزش

بیان مسئله

مربی آگاه تربیت‌بدنی روش‌های متفاوت مؤثری برای تدریس مطالب خود دارد. علاوه بر شخصیت، میزان تحصیل و طرز فکر هر مربی، عوامل دیگری که در اتخاذ روش تدریس او مؤثر است، یکی نتیجه مورد انتظار او و دیگری

میزان و مراحل پیشرفت دانش‌آموز در امر تحصیل و دل‌بستگی او به انجام فعالیت‌های تحصیلی است. روش تدریس به هر صورت که باشد، دانش‌آموز باید به پاسخ سه پرسش زیر دست یابد:

- به کجا می‌روم؟
- چگونه به مقصد می‌رسم؟
- چگونه پی می‌برم که به مقصد رسیده‌ام؟

پاسخ «به کجا می‌روم؟» در هدف‌های درس نهفته است. پاسخ «چگونه به مقصد می‌رسم؟» چگونگی روش یادگیری و تحصیل کودک را شرح می‌دهد که موجب پیشرفت و رسیدن او به هدف تحصیل خواهد شد. سرانجام، پاسخ «چگونه پی می‌برم که به مقصد رسیده‌ام؟» از راه ارزشیابی میزان و سطح معلومات اکتسابی او به دست می‌آید. برای به دست آوردن

آموزشی

پاسخ این سه سؤال روش‌های تدریس متفاوتی وجود دارند؛ از روش دستوری و روش سقراطی (پرسش‌وپاسخ) گرفته تا روش یادگیری فردی به کمک وسایل آموزشی.

روش‌های تدریس

«بازی‌های تاکتیکی و یادگیری مشارکتی» یکی از مدل‌های ارزشمند یادگیری در تربیت‌بدنی است. در این روش تدریس نه‌تنها تجربیات انتقال داده می‌شوند، بلکه دانش‌آموزان به مشارکت بیشتر در بحث یادگیری تشویق می‌شوند. در واقع، روش تدریس «دانش‌آموز محور» را جای‌گزین روش تدریس «معلم محوری» می‌کند.

در این روش، معلم یادگیری فعال را برای دانش‌آموزانش از طریق تصمیم‌گیری‌های مؤثر و عکس‌العمل‌های اجتماعی مناسب آسان می‌سازد. همچنین، فرصت‌های بیشتری برای ابراز وجود در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌گیرد و باعث می‌شود همکاری گروهی بین آن‌ها فراتر رود. با هدف‌گذاری درست و تمرینات خاص، دانش‌آموزان مبتدی به سمت کسب دانش حقیقی در زمینه تربیت‌بدنی سوق می‌یابند.

روش آموزش بازی‌های تاکتیکی و یادگیری مشارکتی چند اصل ساده دارد:

- یادگیری وظایف در قالب رویکرد دانش‌آموز محوری صورت می‌گیرد.
- کار گروهی فیزیکی شناخت دانش‌آموز را از تربیت‌بدنی ارتقا می‌بخشد.
- یادگیری دانش‌آموز در گروه‌های کوچک از طریق فعالیت‌های مشارکتی تقویت می‌شود.
- معلم بر اساس واکنش‌های دانش‌آموز فرایند یادگیری را طوری طراحی می‌کند که دانش‌آموزی مسئول و متعهد تربیت شود.

آموزش ورزشی

در این روش آموزش، معلم و همکارانش می‌باید مدل یک فصل مسابقات را طراحی

معلم ورزش می‌تواند با روش‌های مناسب تدریس دانش‌آموزان را به گونه‌ای تعلیم دهد که حرکت و تلاش رو به جلو در آن‌ها به‌عنوان یک فرهنگ پذیرفته شود

کنند و تیم‌های کوچکی را که از دانش‌آموزان درست کرده‌اند، در این مسابقات فصلی شرکت دهند. تیم‌های تشکیل شده به شکل باشگاه‌های کوچک اداره می‌شوند و اعضای این تیم‌ها مانند بازیکنان یک باشگاه در طول فصل در کنار هم تمرین می‌کنند.

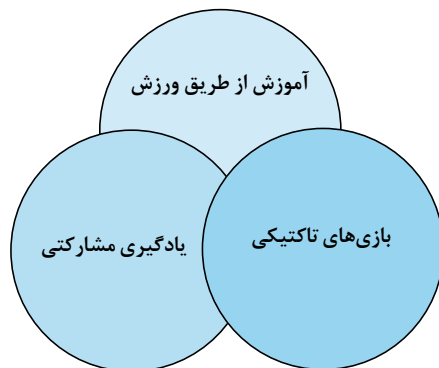
برای مثال، می‌توان یک فصل بازی‌های والیبال یا فوتبال را در مدرسه برای مسابقات طراحی کرد. دانش‌آموزان در طول این فصل مسئولیت‌پذیری، سازماندهی و مدیریت در ورزش را تجربه می‌کنند. همچنین از طریق ورزش در طول مسابقات فصل، علاوه بر یادگیری مهارت‌های بیشتر و اصول درست بازی، سازگاری، جامعه‌پذیری بیشتر و کنش‌های اجتماعی مناسب در آن‌ها شکل می‌گیرد. دانش‌آموزان خود نقش مربی، کاپیتان، داور و اعضای هیئت مدیره باشگاه را ایفا می‌کنند و به کسب تجربه نائل می‌آیند.

در این روش، زمان یادگیری مهارت‌ها و تمرین‌ها در کلاس کمتر است و بیشتر بر رفتارهای خوب ورزشی (بازی جوانمردانه)، سازماندهی مناسب و مسئولیت‌پذیری تمرکز می‌شود.

بازی‌های تاکتیکی

بازی‌های تاکتیکی بر رویکرد دانش‌آموز محوری و ارتباط بین تاکتیک‌ها و مهارت‌های بازی تأکید دارند. در واقع از طریق انجام بازی‌ها، تکنیک‌ها و تاکتیک‌ها در دانش‌آموزان تقویت می‌شوند. در خلال بازی‌ها، مسائل تاکتیکی ارائه می‌شوند و به‌موجب آن دانش‌آموزان فرصت می‌یابند مسئله حل کنند، به خطا و آزمایش دست بزنند و تاکتیک مناسب را برگزینند. در مدل بازی‌های تاکتیکی، دانش‌آموزان: اول، بازی را اصلاح می‌کنند، مسائل تاکتیکی خاصی را مشخص می‌سازند و روی آن مسائل تاکتیکی خاص متمرکز می‌شوند.

دوم، سؤالاتی را برای توسعه آگاهی‌های تاکتیکی طرح می‌کنند. مثلاً می‌پرسند: «چگونه مسئله را حل می‌کنند.» سوم، به کمک تمرینات جای‌گذاری می‌کوشند مهارت‌های حل مسائل تاکتیکی را بیاموزند. این عمل از طریق نشان دادن شکل بازی یا آشنایی با انجام بازی صورت می‌گیرد. چهارم، فرصت پیدا می‌کند بازی کنند و در طول بازی تمرینات تاکتیکی و یادگرفته شده را به کار ببرند. در مدل آموزشی بازی تاکتیکی،

شکل ۱. ارتباط بین سه روش تدریس

سه روش تدریس آموزش ورزش، بازی‌های تاکتیکی و یادگیری مشارکتی را از راه‌های متنوعی می‌توان با یکدیگر مرتبط کرد. برای مثال، در حالی که آموزش ورزش را می‌توان در ساختاری توسعه داد که به دانش‌آموزان اجازه دهد تیم‌هایشان را در خلال بازی‌های تاکتیکی سازماندهی کنند، ساختار یادگیری مشارکتی می‌تواند به دانش‌آموزان یاد بدهد که در فعالیت‌ها و بازی‌ها رقابت تیمی مؤثری داشته باشند. مدل بازی‌های تاکتیکی نیز به‌منظور تشویق دانش‌آموزان به تصمیم‌گیری و استفاده از مهارت‌های خود در حل مشکلاتشان به‌کار برده می‌شود.

مدل‌های آموزش ورزشی، بازی‌های تاکتیکی و یادگیری مشارکتی در تربیت‌بدنی باعث یادگیری فعالیت‌های معنی‌دار، هدف‌دار و معتبر توسط دانش‌آموزان می‌شوند. در این مدل‌های آموزشی، معلمان پس از انتقال مفاهیم اصلی، فعالیت‌های هدایت شده را به دانش‌آموزان معرفی می‌کنند. به کمک این سه ابتدا مفهوم‌ها و ساختار سازماندهی از آموزش ورزش، بازی‌های تاکتیکی و یادگیری، روش تدریس، دانش‌آموز محوری در مقابل معلم محوری توسعه می‌یابد.

سؤال کردن یکی از اجزای روش تدریس است که معلم از آن استفاده می‌کند. او با این سؤالات دانش‌آموزان را برای اصلاح و حل مشکلات تاکتیکی و تکنیکی هدایت می‌کند.

در این مدل، مشکلات تاکتیکی در هر مرحله طبقه‌بندی می‌شوند و اگر دانش‌آموز بر آن غلبه کرد و موفق به حل مشکل شد، باید به او امتیاز داده شود. در غیر این صورت می‌باید دوباره تکرار کنند. حل مشکلات یا در واقع غلبه بر مسائل تاکتیکی و یادگرفتن آن‌ها از طریق بازی و تکرار بازی صورت می‌گیرد. در واقع پیدا کردن راه حل تاکتیک بازی‌ها و به‌کار بردن مهارت‌های خاص توسعه آن‌ها فقط از طریق بازی انجام می‌شود.

یادگیری مشارکتی

در مدل یادگیری مشارکتی، هر دانش‌آموز شرکت معنی‌داری در یادگیری دارد. دانش‌آموزان در گروه‌های کوچک، ساختارمند و مشابه با هم کار می‌کنند و بر مهارت‌ها مسلط می‌شوند. آن‌ها نه تنها خود مراحل گوناگون یادگیری را می‌گذرانند، بلکه به یادگیری هم‌تیمی‌هایشان نیز کمک می‌کنند. در این روش تدریس، رشد بدن‌دارای اولویت است و دانش‌آموزان با کار کردن مداوم و مستمر خودشان به این اولویت می‌رسند. مدل یادگیری مشارکتی دارای بازده‌های مثبتی است؛ از جمله درک ارتباط بین گروهی، کسب توانایی کار کردن گروهی و تقویت اعتماد به نفس.

ملاحظات علمی

ضروری است مربیان و معلمان در اجرای سه روش آموزش ورزشی، بازی‌های تاکتیکی و یادگیری مشارکتی به نکات زیر توجه داشته باشند:

۱. معلم فقط آسان‌کننده است.
۲. دانش‌آموزان باید یادگیرندگان فعالی باشند.
۳. دانش‌آموزان باید در گروه‌ها کار کنند و بازی‌های اصلاح شده را بازی کنند.
۴. فعالیت‌های یادگیری باید جذاب و چالش برانگیز باشند.
۵. دانش‌آموزان باید متعهد و مسئولیت‌پذیر باشند.

ارتباط بین سه روش تدریس

شکل ۱ چگونه ارتباط بین این سه روش تدریس را نشان می‌دهد.

- منابع
1. SportEducation- Tactical Games and Cooperative Learning: Theoretical and pedagogical Considerations by BenDyson-LindaGriffin and peterHastie National Association for Kinesiology and Education in Higher Education QUEST 2004 p 226-240.
 2. Alexander K Taggart A andMedland A Sport education in physical education: Try before you buy. ACHPEP National Journal 40(4) P 16-23.

۳. نبوی، محمد و ذکابی، محمود؛ روش تدریس تربیت‌بدنی در مدارس. انتشارات سمت، ۱۳۸۰.